

ARCHEOLOGISCHE OPGRAVING

PEER – DOMMELVALLEI

J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN

& A. DEVROE

MAART 2017

COLOFON

Opgraving
Vergunningsnummer:
Datum aanvraag:
Naam aanvrager:
Naam site:

Prospectie
2016/235
25/05/2016
Jan Claesen
Peer, Dommelvallei

Project

Archeologische prospectie met ingreep in de bodem – Peer, Dommelvallei.

Opdrachtgever

Watering De Dommelvallei
Industrieweg 8 bus 2
3990 Peer

Opdrachtnemer

ARCHEBO bvba
Merelnest 5
B-3470 Kortenaken, België
BE 0834.280.172

+32 (0)499/24.65.89
info@archebo.be

Projectuitvoering

Jan Claesen, ARCHEBO bvba
Ben Van Genechten, ARCHEBO bvba
Annika Devroe, zelfstandig archeologe

ARCHEBO-rapport 2016/011
ISSN 2034-5615

© 2017 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

Inhoud

ADMINISTRATIEVE FICHE.....	i
1. INLEIDING.....	1
2. PROJECTBESCHRIJVING	1
3. SITUERING VAN HET ONDERZOEKSGBIED	2
4. BODEMKUNDIGE SITUERING EN EVALUATIE.....	3
6. ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING	4
7. METHODE	7
8. RESULTATEN	8
8.1. PROFIELEN	8
.....	8
8.2. ARCHEOLOGISCHE VONDSTEN	10
9. EVALUATIE, WAARDERING EN AANBEVELINGEN	11
9.1. Evaluatie en beantwoording onderzoeksvragen.....	11
10. BIBLIOGRAFIE.....	13
11. BIJLAGEN.....	13

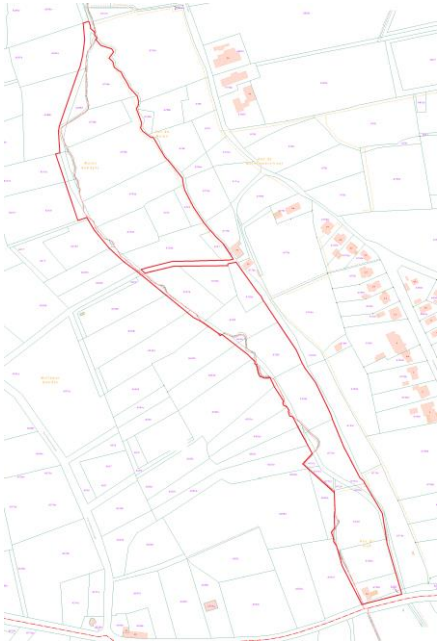
ADMINISTRATIEVE FICHE

Opdrachtgever	Watering De Dommelvallei		
Uitvoerder	ARCHEBO bvba		
Vergunninghouder	Jan Claesen		
Bewaarplaats archief	Watering De Dommelvallei		
Bewaarplaats vondsten	Watering De Dommelvallei		
Vergunningsnummer	2016/235		
Projectcode	PEDO		
Vindplaatsnaam	Peer, Dommelvallei		
Locatie	Provincie	Limburg	
	Gemeente	Peer	
	Deelgemeente	Peer / Wijchmaal	
	Plaats	Molhemstraat	
Lambertcoördinaten	A	x	224303.096
		Y	203604.858
	B	x	224345.444
		Y	203637.924
	C	x	224478.287
		Y	203299.288
	D	x	224542.824
		Y	203315.096

Kadaster (CadGIS 2015) Afd. 1 & 4, sec. A

Percelen afdeling 1: 720/2, 720/3, 720/4, 720/5, 720/6, 720/7, 720F, 720G, 720H, 720K, 720L, 720M, 720N, 720P, 721/2, 721A, 721B, 721^E, 721F, 724/2, 724A, 724B, 725/2, 725/3, 725/4, 725/5, 725A, 725^E, 725F, 725G, 725H, 725K, 725L, 727/2, 727B, 727C, 727D, 727^E, 728C, 729B, 729C, 731, 732, 733, 734/2, 734A, 734B, 734C, 735/2, 735/3, 735B, 735D, 735^E, 735F, 738/2, 738/3, 738B, 738C, 740/2, 740/3, 740A, 740B, 741/2.

Percelen afdeling 4: 297/2, 297B, 297D, 298/2, 298/3, 298/4, 298C, 298D, 298^E, 298F, 298G, 298H, 315/2, 315C (partim), 315D, 315^E, 315F (partim), 315G, 315H, 316C, 318/2, 318B, 318C, 320C, 322C, 324C, 338/2, 338B, 338C, 340C, 343B, 344/2, 344/3, 344/4, 344/5, 344/6, 344F, 344G, 344K, 344L, 344N, 344P, 344R, 351/2, 351B, 352/2, 352B, 353/2, 353/3 (partim), 353D, 353F, 353G, 353H, 360/3, 360/4, 360B, 360C, 361/2, 361/3, 361C

Kaart onderzoeksgebied

Begin- en einddatum terreinwerk	22/03/2017
Grootte projectgebied	7,7 ha
Grootte onderzochte oppervlakte	1875 m ²

1. INLEIDING

Binnen de stedenbouwkundige vergunning voor de bouw van nieuwe beddingen voor de Dommel en een wachtbekken werd een begeleiding van de graafwerken door het door het Agentschap Onroerend Erfgoed opgelegd aan de bouwheer.

De opdracht werd door de bouwheer, Watering De Dommelvallei , toegekend aan ARCHEBO bvba op 12 mei 2016.

De prospectievergunning werd afgeleverd op 17 juni 2016.

Dit document vormt het eindrapport van deze opdracht.

2. PROJECTBESCHRIJVING

Tijdens het onderzoek moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

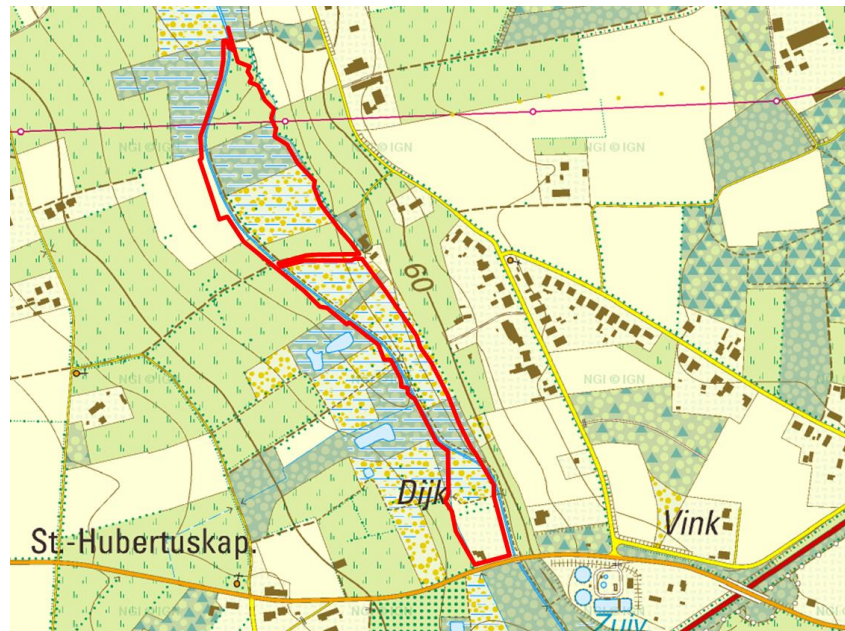
- *Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?*
- *Zijn er structuren te herkennen? Wat is hun aard (functioneel, bewaringstoestand), datering, verspreiding en ruimtelijke samenhang?*
- *Wat is de omvang en de ruimtelijke structuur van de aangetroffen site?*
- *In hoeverre kunnen er gebouwplattegronden herkend worden en kunnen er uitspraken worden gedaan met betrekking tot de typen plattegronden en functionele en constructieve aspecten van de gebouwen? Is er sprake van herstelfasen? Zijn er aanwijzingen voor interne organisatie binnen de gebouwen?*
- *Is er sprake van fasering?*
- *Indien het een meerperiodensite betreft: is er een relatie tussen de sporen uit de verschillende periodes? Zo ja, welke?*
- *Op welke manier is de site en het omliggende cultuurlandschap ingericht (verkavelingsgreppels, afsluitingen e.d.)? Is er een directe relatie met het landschap?*
- *Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten, wat is de vondstdichtheid en de conserveringsgraad?*
- *Wat kan er op basis van het organische en anorganische vondstmateriaal gezegd worden over de datering, de functie, de materiële cultuur en de bestaanseconomie van de site?*
- *Welke overeenkomsten en verschillen bestaan er met gelijkaardige vindplaatsen?*

De opgeleverde eindproducten omvatten (in overeenstemming met de BVS):

- Het eindrapport
- Het werkputinplantingsplan
- Sporenplannen
- Het onderzoeksarchief, met onder meer:
  - Inventarislijsten vondsten, sporenbeschrijving, plannen/tekeningen, foto's
  - Dagboek
  - Rapport
  - Foto's, plannen/tekeningen, profieltekeningen en beschrijvingen
  - Vondsten

3. SITUERING VAN HET ONDERZOEKSGBIED

Het projectgebied bevindt zich ten zuiden van Molhem. In het oosten wordt het terrein begrensd door Vink- en Molhemstraat. Ten westen en ten zuiden van het gebied lopen respectievelijk de Sint-Hubertus- en Dijkerstraat. Kadastraal valt het terrein onder afdeling 1, sectie A, percelen 720/2, 720/3, 720/4, 720/5, 720/6, 720/7, 720F, 720G, 720H, 720K, 720L, 720M, 720N, 720P, 721/2, 721A, 721B, 721^E, 721F, 724/2, 724A, 724B, 725/2, 725/3, 725/4, 725/5, 725A, 725^E, 725F, 725G, 725H, 725K, 725L, 727/2, 727B, 727C, 727D, 727^E, 728C, 729B, 729C, 731, 732, 733, 734/2, 734A, 734B, 734C, 735/2, 735/3, 735B, 735D, 735^E, 735F, 738/2, 738/3, 738B, 738C, 740/2, 740/3, 740A, 740B & 741/2 en afdeling 4, sectie A, percelen 297/2, 297B, 297D, 298/2, 298/3, 298/4, 298C, 298D, 298^E, 298F, 298G, 298H, 315/2, 315C (partim), 315D, 315^E, 315F (partim), 315G, 315H, 316C, 318/2, 318B, 318C, 320C, 322C, 324C, 338/2, 338B, 338C, 340C, 343B, 344/2, 344/3, 344/4, 344/5, 344/6, 344F, 344G, 344K, 344L, 344N, 344P, 344R, 351/2, 351B, 352/2, 352B, 353/2, 353/3 (partim), 353D, 353F, 353G, 353H, 360/3, 360/4, 360B, 360C, 361/2, 361/3, 361C.

Figuur 1: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied in rood (NGI, 2016).

5. GEPLANDE RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

Watering De Dommelvallei zal op het terrein de aanleg van nieuwe bedding voor de Dommel en een wachtbekken realiseren.

6. ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Hoewel de inventaris verre van compleet is, kan dit overheidsinstrument helpen om een inschatting te maken ten aanzien van het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied. Binnen het onderzoeksgebied zelf zijn er geen archeologische waarden gekend. In de ruimere omgeving zijn er enkele archeologische waarden gekend. Het betreft: Romeinse begraving (CAI-locatie 60047) en enkele losse muntvondsten (CAI-locaties 207296 & 207846).

Figuur 3: CAI-kaart met aanduiding van het projectgebied in rood (CAI, 2017).

Historische bronnen

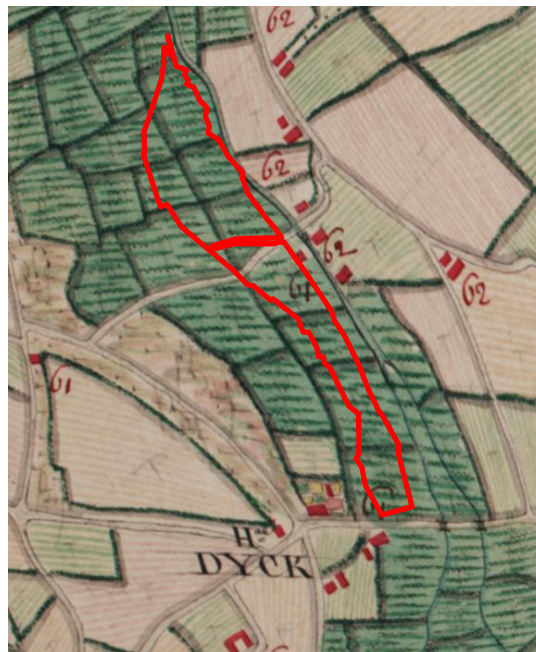
In 1107 wordt Peer voor het eerst als *Pire* vermeld. In 1367 maakte Peer deel uit van het prinsbisdom Luik en verhef de leenheerlijke grondheer Everaert van der Marck Peer tot stad. Peer kreeg stadswallen en poorten, die in het begin van de 19de eeuw gesloopt werden. Vanaf de 15de eeuw wordt Peer als één van de Loonse steden vermeld.¹

In 1623 promoveerde Peer onder Karel van Gavere tot graafschap. In 1654 bezetten Lotharingse troepen de stad. Ze plunderden en staken huizen en kerk in brand. De sacristie en het koor brandden af en slechts veertig huizen bleven gespaard.²

Cartografische bronnen

Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn.

Op de Ferrariskaart (1771-1778) wordt het terrein weergegeven als wei- of hooiland. De situatie verschilt nauwelijks van deze weergegeven op de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Vandermaelenkaart (1846-1854). Op geen enkele kaart kan bebouwing binnen het onderzoeksgebied waargenomen worden.

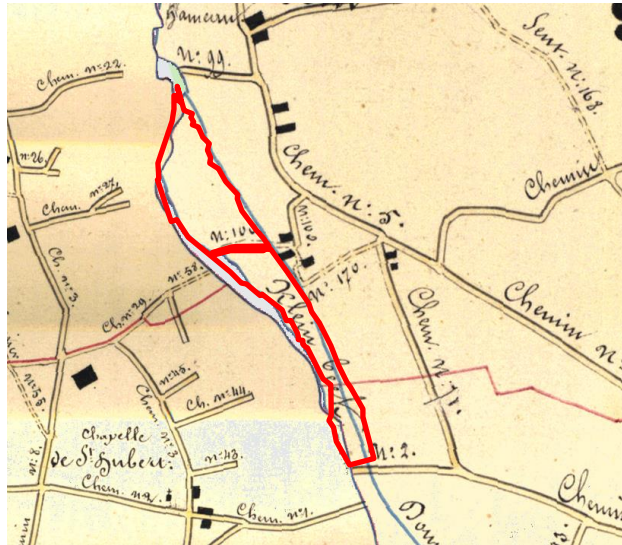

Figuur 4: Detail van de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied in rood (Geopunt, 2017).

---

¹ O. Vandeputte, 2007, p. 962-963.

² *Ibidem*.

Figuur 5: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2017).

Figuur 6: Vandermaelenkaart met aanduiding van het projectgebied (ARCHEBO bvba, 2017).

7. METHODE

Normaliter diende de graafwerken tijdens de aanleg van nieuwe beddingen en een wachtbekken voor de Dommel archeologisch begeleid te worden. Deze graafwerken werden echter aangevat alvorens ARCHEBO bvba te contacteren. Hierdoor was het niet langer mogelijk het archeologische vlak te registreren en zullen hieronder enkel de in de beddingwand opgekuiste profielen besproken worden.

Figuur 7: De reeds aangelegde bedding (ARCHEBO bvba, 2017).

8. RESULTATEN

8.1. PROFIELEN

Langsheen het nieuwe trace werden 7 profielopnames gedaan. Enkel profiel 1 is afwijkend met de andere omwille van (zeer recente) vergravingen.

De beekwanden werden onder een hoek van ruwweg 60° uitgegraven. Bij de registratie werden de jalons schuin met de wand mee geplaatst. Zodoende lijken de profielen een deel uitgerekt. De uitgravingen zijn maximaal 1 meter diep geweest en minimaal 60cm.

Profiel 1

In profiel 1 werd onder een ophoging van 35cm een alluviaal profiel aangetroffen. De ophoging bestaat uit alluviaal zand gemengd met baksteenpuin en steenbrokken. Het alluviale profiel bestaat uit 15cm geoxideerd sterk humeus bruin zand. Het zand is goed gesorteerd. Hieronder is het zand gereduceerd. In de diepte is meer organisch materiaal bewaard, maar net te weinig om te spreken van veen. In dit pakket werd een fragment leisteen aangetroffen. Er is geen profielontwikkeling

Figuur 8: Foto van profiel 1 (ARCHEBO bvba, 2017).

Overige profielen

De overige profielen hebben eenzelfde opbouw. Onder de strooisellaag is een laag bruin zand aanwezig dat sterk humeus is. Vervolgens is er grijs zand aanwezig dat omwille de hoge grondwaterstand gereduceerd is. Vervolgens is er een zwart zeer sterk humeus pakket aanwezig. Plaatselijk kon worden vastgesteld dat dik pakket op veen rust. Plaatselijk werden witte zandbandjes vastgesteld. Dit zijn plaatsen waar de stroomsnelheid tijdelijk iets hoger lag en geen humus werd afgezet omwille van de stroomsnelheid van het water. Enkel de zwaardere deeltjes (zandkorrels) konden hier bezinken. Er zijn geen profielontwikkelingen aanwezig. Er is alleen onderscheid in kleur tussen de bruine (geoxideerde) en grijze (gereduceerde) lagen.

Figuur 9: Foto van profiel 2 en 3 (ARCHEBO bvba, 2017).

Figuur 10: Foto van profiel 4 en 5 (ARCHEBO bvba, 2017).

Figuur 11: Foto van profiel 7 (ARCHEBO bvba, 2017).

Algemeen kan gesteld worden dat de beekvallei een homogene opvulling kent. De stroomsnelheid van de beek ligt eerder laag. Dit komt doordat het onderzoeksgebied nog aan de bron van de beek ligt. De homogene opvulling bestaat uit homogeen zand met veel humeuze bijmenging. Plaatselijk zijn witte zandbandjes vastgesteld waarbij de stroomsnelheid iets hoger lag en de humeuze delen verderop werden afgezet. Enkel zandkorrels werden hier afgezet en zorgen voor de witte bandjes.

Het aangetroffen archeologisch materiaal in de opvullingen laten toe een datering te geven voor de opvulling. Ruwweg is de bovenste meter in de beekvallei afgezet vanaf 16^e eeuw tot aan het rechtekken van de Dommel tot in de 2de helft van de 20ste eeuw. De kans op het aantreffen van archeologische sporen in dik bovenste pakket zou dan ook bijzonder klein zijn geweest.

8.2. ARCHEOLOGISCHE VONDSTEN

In de profielen werd een homogeen donkerbruin pakket aangetroffen dat middeleeuws tot post-middeleeuws materiaal bevatte. In totaal werden 2 scherven steengoed (Raeren; ca. 16de-17de eeuw; profiel 5), 2 scherven protosteengoed (Brunssum-Schinveld; ca. 14de eeuw; profiel 2 & 4) alsook een fragment leisteen (profiel 1) aangetroffen.

Figuur 12: Materiaal aangetroffen in het homogeen donkerbruine pakket dat zich in de profielen aftekent

(ARCHEBO bvba, 2017).

9. EVALUATIE, WAARDERING EN AANBEVELINGEN

9.1. EVALUATIE EN BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Tijdens het onderzoek moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- *Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?*
  - Buiten vier fragmenten aardewerk en een fragment leisteen werden er geen archeologische resten aangetroffen. Dit materiaal kan gedateerd worden in de laat-middeleeuwse tot post-middeleeuwse periode.
- *Zijn er structuren te herkennen? Wat is hun aard (functioneel, bewaringstoestand), datering, verspreiding en ruimtelijke samenhang?*
  - Er werden geen structuren aangetroffen.
- *Wat is de omvang en de ruimtelijke structuur van de aangetroffen site?*
  - N.v.t.
- *In hoeverre kunnen er gebouwplattegronden herkend worden en kunnen er uitspraken worden gedaan met betrekking tot de typen plattegronden en functionele en constructieve aspecten van de gebouwen? Is er sprake van herstelfasen? Zijn er aanwijzingen voor interne organisatie binnen de gebouwen?*
  - N.v.t.
- *Is er sprake van fasering?*
  - N.v.t.
- *Indien het een meerperiodensite betreft: is er een relatie tussen de sporen uit de verschillende periodes? Zo ja, welke?*
  - N.v.t.
- *Op welke manier is de site en het omliggende cultuurlandschap ingericht (verkavelingsgreppels, afsluitingen e.d.)? Is er een directe relatie met het landschap?*
  - De beek kende doorheen de tijd een verplaatsing in de beekvallei in oost west richting. De relatie met het landschap bestaat erin dat de beek de beekvallei volgt. In deze vallei komen typische alluviale afzettingen en veen voor.

- *Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten, wat is de vondstdichtheid en de conserveringsgraad?*
  - Er werden alleen scherven aardewerk en één fragment in natuursteen (leisteek) aangetroffen. Al deze vondsten zijn afkomstig uit een donkerbruin homogeen pakket dat werd aangetroffen in de geplaatste profielen. Het pakket beschikt over een relatief lage vondstdichtheid/concentratie. Het vondstmateriaal kent een goede conserveringsgraad.
- *Wat kan er op basis van het organische en anorganische vondstmateriaal gezegd worden over de datering, de functie, de materiële cultuur en de bestaans economie van de site?*
  - N.v.t.
- *Welke overeenkomsten en verschillen bestaan er met gelijkaardige vindplaatsen?*
  - N.v.t.

10. BIBLIOGRAFIE

AGIV (Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen) (2011), <http://www.agiv.be/gis/>.

CAI (Centrale Archeologische Inventaris) (2011), <http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geovlaanderen/cai/>.

Koninklijke Bibliotheek van België (2010), Ferrariskaart, http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerrarisCarte_nl.html.

O. Vandeputte, *Gids voor Vlaanderen*, 2007.

11. BIJLAGEN

- Fotolijst
- Vondstenlijst

Fotonummer	Werkput	Overzichtsfoto	Spoor	Profiel	Coupe	Opmerkingen	Datum
1	1			1			22/03/2017
2	1			2			22/03/2017
3	1			3			22/03/2017
4	1			4			22/03/2017
5	1			5			22/03/2017
6	1			6			22/03/2017
7	1			7			22/03/2017
8	1			7			22/03/2017
9	1			7			22/03/2017
10	1	X					22/03/2017
11	1	X					22/03/2017

Vondstnr	WP	Spoor	Vlak	Spoornr/losse vondst	Materiaalsoort	Determinatie	Datering
1	1	Donkerbruin pakket profiel 1			natuursteen	leisteen	onbekend
2	1	Donkerbruin pakket profiel 4			keramiek	protosteengoed, laat-middeleeuws	laat-middeleeuws
3	1	Donkerbruin pakket profiel 3			keramiek	protosteengoed, laat-middeleeuws	laat-middeleeuws
4	1	Donkerbruin pakket profiel 5			keramiek	steengoed, raeren	post-middeleeuws
5	1	Donkerbruin pakket profiel 5			keramiek	steengoed, raeren	post-middeleeuws

PLANNENLIJST

Plan 1 Werkputinplanting bestaande toestand

Plan 2 Werkputinplanting nieuwe toestand

Plan 3 Allesporenplan

Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Peer - Dommelbeek

Opdrachtgever

Watering De Dommelvallei
Industrieweg 8 - Bus 2
3990 Peer

Opdrachtnemer:

Archebo bvba
Merelnest 5
3470 Kortenaak
(+32)491/74 60 77
info@archebo.be

Inplanting Profielputten

Mei 2017

Plan 1

Legenda

 Huidige loop

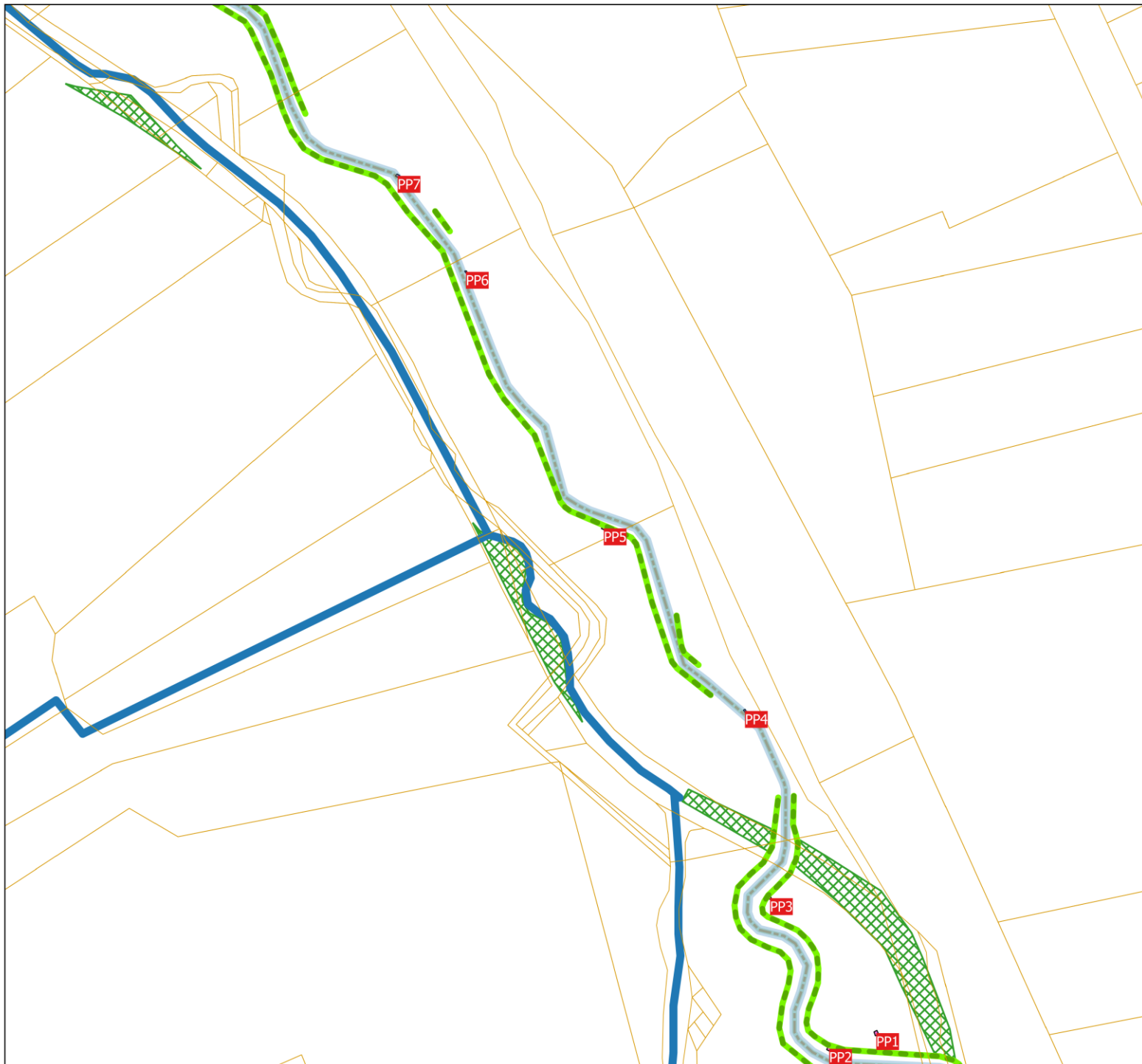
Nieuwe toestand

 Nieuwe loop

 Dijk

 Aanvulling

GRB - ADP - administratief perceel grens

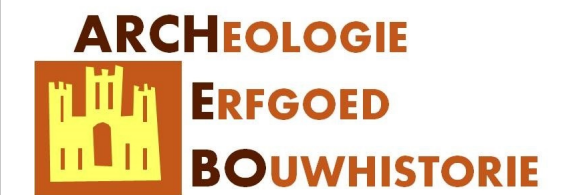
Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Peer - Dommelbeek

Opdrachtgever

Watering De Dommelvallei
Industrieweg 8 - Bus 2
3990 Peer

Opdrachtnemer:

Archebo bvba
Merelnest 5
3470 Kortenaak
(+32)491/74 60 77
info@archebo.be

Inplanting Profielputten

Mei 2017

Plan 1

Legenda

 Huidige loop

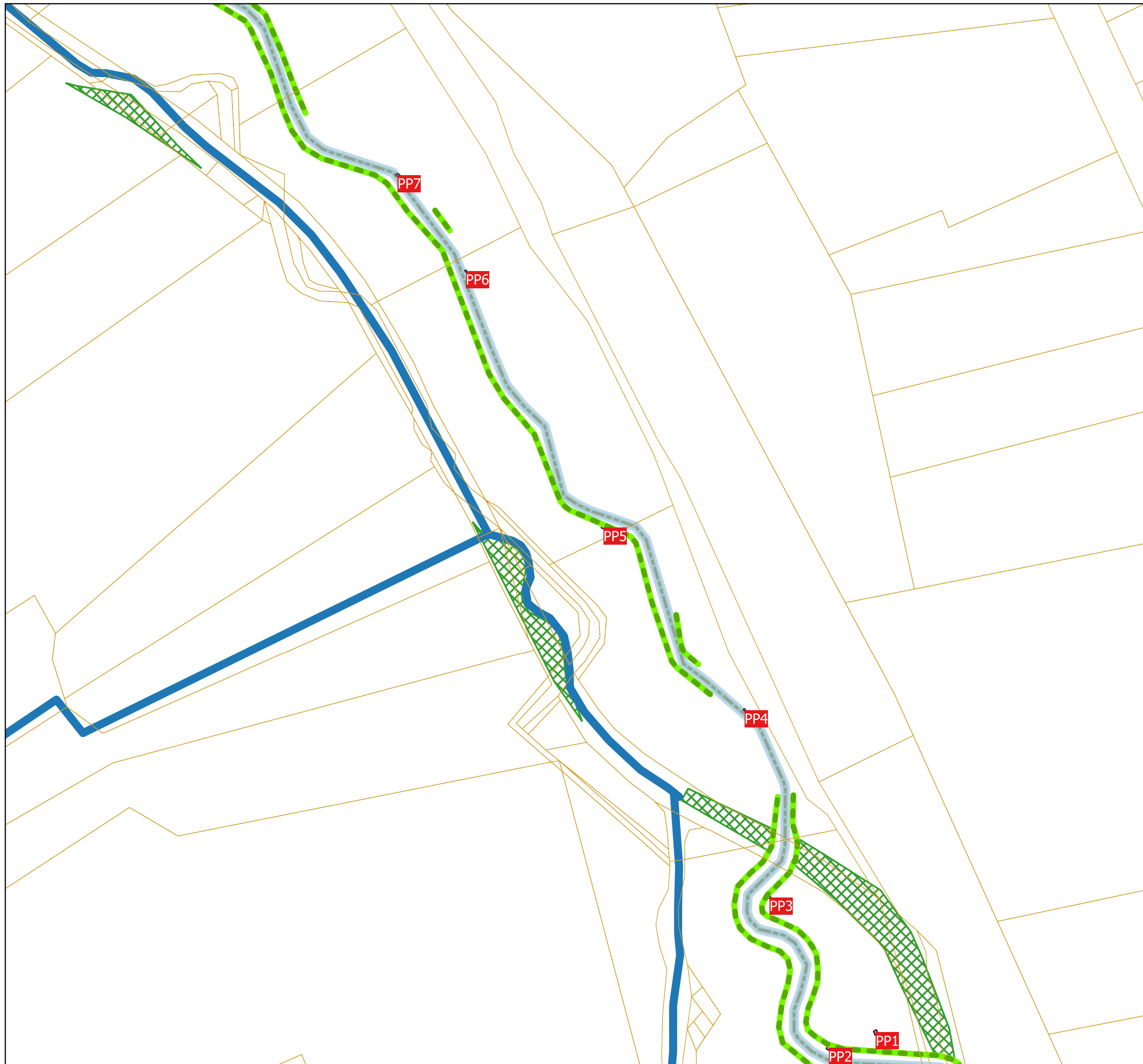
Nieuwe toestand

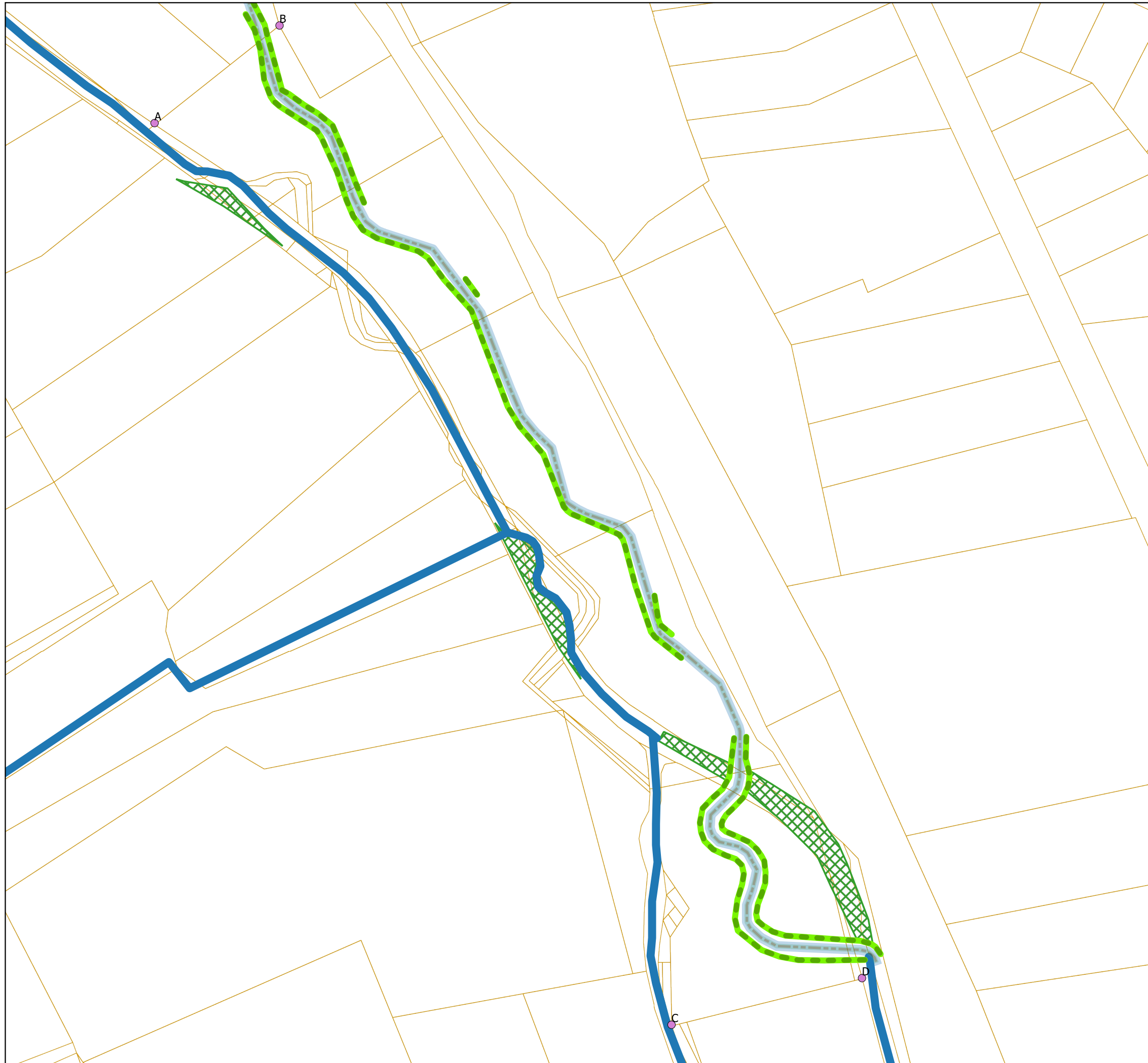
 Nieuwe loop

 Dijk

 Aanvulling

GRB - ADP - administratief perceel grens

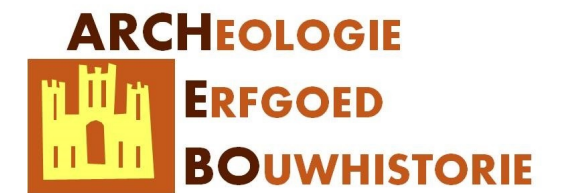
Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Peer - Dommelbeek

Opdrachtgever

Watering De Dommelvallei
Industrieweg 8 - Bus 2
3990 Peer

Opdrachtnemer:

Archebo bvba
Merelnest 5
3470 Kortenaak
(+32)491/74 60 77
info@archebo.be

Coördinaten

Mei 2017

Plan 2

Legenda

- Huidige loop
- Nieuwe loop
- Dijk
- Aanvulling
- Coördinaat